

En felles beretning om håp.

Laget av kommisjonen for Faith and Order ved møtet i Bangalore, India, i august 1978.

I. Takk

Velsignet være Gud! Faderen, Sønnen og Den Hellige Ånd. Kristus er vårt håp, den kjærlighetens kraft som er sterkere enn verden. Han levde på jorden, Guds Ja til verdens frelse. Han ble korsfestet og er oppstått, førstefrukten av den nye menneskehet. Han er til stede i sin kirke. Han er til stede i den som lider — Han er med oss. Han vil komme til syne igjen i herlighet, vår dom og vårt håp, idet han avslører dette frelsens Ja.

Vi har denne gaven fra den levende Gud. Hans Ånd utøst i våre hjerter. La oss takke med jubel!

II. Stemmer av håp

På mange steder over hele verden deltar folk i dette «Ja». Endog i fortvilelsens skrik hører vi håpets stemmer.

En latinamerikansk sang:

Siden Han kom inn i verden og inn i historien,
brøt ned tausheten og lidelsen,
fylte jorden med sin herlighet,
var lyset der i kulden i vår natt
ble født i en mørk krybbe,
sådde kjærlighet og lys mens han levde,
brøt ned forherdede hjerter,
men løftet opp nedslåtte sjeler.
Så i dag har vi håp,
i dag holder vi ut i vår kamp,
i dag ser vi fremtiden i møte med tillit
i dette landet som er vårt.

Overalt blir håpets og lengselens sanger sunget. Vi har vært i stand til å lytte til mange av dem i de beretningene om håp som vi har studert, et forvirrende utvalg, fra dem som hungrer etter brød, rettferdighet og fred, de som lengter etter frihet fra religionsforfølgelse og politisk forfølgelse, de som håper på utfrielse fra kroppens og sinnets svakheter, de som søker et nytt fellesskap av kvinner og menn, de som søker etter kulturell ekthet, de som håper på en ansvarlig bruk av vitenskap og teknologi, de som evangeliserer og arbeider for å spre evangeliet, de som arbeider for kirkenes synlige enhet. Vi er endog blitt oppmerksomme på antydninger av håp fra dem som er brakt til taushet. I selve deres taushet er det et ord for dem som kan høre det.

III. Håp møter håp

Vi har lyttet til disse stemmene fordi vi selv er kalt til å gjøre regnskap for vårt håp (1. Pet. 3, 15). Vi er en gruppe på 160 kristne fra mange kirker fra alle kontinenter som er samlet i India som Kirkenes verdensråds Faith and Order kommisjon. Vårt mandat fra kirkene er å fremme kirkens synlige enhet. Sentralt for den oppgaven er en voksende evne innen kirkene til å avlegge et felles vitnesbyrd om deres tro.

Som et innledende skritt har kommisjonen siden 1971 arbeidet med å formulere en felles beretning om håp. I dag ønsker vi å tale om vår felles fremtid til kirkemedlemmer overalt og til hvem som helst som måtte være villige til å lytte.

Problemene har vært formidable: konfesjonell og kulturell ulikhet, skarpt atskilte politiske og sosiale situasjoner, truselen mot det som er relevant i en verden som forandrer seg hurtig, nødvendigheten av å la nye stemmer få komme til orde, som hittil har vært marginale i diskusjoner om teologi. Likevel er det felles forsøket i seg selv blitt en kilde til håp. Vi har på nytt oppdaget evangeliets makt til å inspirere til felles vitnesbyrd. Vi er blitt trukket sammen, og nye måter å kommunisere på er kommet i stand blant dem som håper. Fellesberetningen er basert på møtet mellom forskjellige beretninger om håp. Dette møtet har vist seg å være viktig. Det har hjulpet oss til å skille mellom et plan der det håpes på spesielle ting — for eksempel å ha nok å spise — og et annet plan hvor dette spørsmålet dukker opp: «Men hvis vi håper på noe vi ikke ser», (Rom. 8, 25). Møtet har vært ydmykende på grunn av utfordringen til å bli mer selvkritisk. Det er nødvendig å skille mellom håp og be-

gjær eller ønsker. Noen av våre forventninger er lite mer enn ueksaminerte begjær og ønsker, eller uttrykk for frykt og engstelse. Og disse motsier ofte hverandre. Et ønske om ekspansiv økonomi i et land kan bli årsak til fattigdom i et annet. En nødvendig kamp for makt i et land kan synes å motsi en ansvarlig bruk av makt i et annet. Noen sier endog: «Den enes håp blir den annens fortvilelse».

Men vi nekter å tro at menneskehetens håp til syvende og sist er selvmotsigende. Gud-gitte håp er mangesidige og gjensidig utfyllende. Men menneskehjertet er syndig, og dets ønsker kan være falske. De trenger å bli bedømt og rensset. Kristus er de menneskelige håps dommer. Han veier våre ønsker.

Når menneskehåp møtes, er det også oppmuntrende for oss, for ved det blir vi oppmerksomme på den Hellige Ånds makt og retning. Gjennom denne Ånd taler andres håp til oss, ofte utilsiktet, noen ganger uventet. Møtet mellom håp peker mot et videre håpets samfunn med hverandre og med Guds Ånd. Bortenfor det kan det peke mot et videre samfunn mellom de som tror på Kristus og de som ikke gjør det. «Den enes håp blir til en annens håp!»

IV. Vårt håp i Gud

Kirken er et fellesskap av dem som håper på Gud, derfor er et virkelig møte mellom våre håp mulig.

Vi er ikke de første til å gi uttrykk for slik tro og håp. Mange har gått foran oss. En sky av vitner omgir oss, som gav deres vitnesbyrd endog om det kostet dem livet. Det trofaste vitne om det menneskelige håp i Gud er Jesus Kristus. Og hver gang vi feirer minnet om Ham, tar vi i mot nåde og kraft til å gi vårt vitnesbyrd. *Jesus Kristus* er vårt håp. I sitt liv var han fullstendig lydige mot Gud, Faderen. Han identifiserte seg med dem som ble foraktet av samfunnet. Han forkynte et budskap om Guds rike som skal komme, som holder oss oppe med dets visjon om en morgendag som ikke kan benektes. Han ble arrestert, torturert og drept. I Hans kors og oppstandelse detroniserte Gud syndemaktene, skyld, død og det onde. Gud forsonte verden med seg selv. Gud forsvarte sitt bilde i alle, barn, kvinner og menn, og åpnet for dem en ny verdighet som Guds barn. Det er derfor vi håper at alt som truer menneskeverd, omfattende døden selv, vil bli ødelagt til slutt, til slutt, for i denne verden er disse truende makter ennå ikke ødelagt, selv om de er overvunnet. Vårt nåværende håp er forankret i Guds handlinger i historien

og i det evige liv i den tid som skal komme. Men vi vet at vi er akseptert av Gud som tilgitte syndere, og derfor er vi sikre på at vi her og nå kan være medarbeidere for Gud i å peke på hans herredømme. I Kristus ser vi Guds vilje som i et speil. Kristus vil komme som åpenbaringen av sannhet og rettferdighet. Den ytterste dom over verden er hans. Vi er visse på at morderen aldri til slutt vil triumfere over sitt offer. Dette ytterste håp om Kristi herrevelde og det Guds rike som kommer kan ikke bli atskilt fra eller identifisert med våre historiske håp om frihet, rettferdighet, likhet og fred. Våre kamper for menneskelig velferd blir dømt og omformet i et liv med Gud, kjennetegnet ved tilgivelsens, det nye livs og frelsens frie gaver. I det vi foregriper, tør vi håpe at menneskelige lengsler og kamper skal rettferdiggjøres. Og det ytterste resultat av dem er i Guds hender.

I det han gav sin Sønn, ikke for å fordømme verden, men forat verden skulle bli frelst ved ham (Joh. 3,17), bekreftet Gud Faderen verden som sitt skaperverk og manifesterte sin trofasthet mot den. Vi vil også være trofaste overfor verden. Han elsket sine henders gjerning og kalte det godt. Derfor håper vi på et samfunn som ikke krenker naturens goder. I tillit til at han også har villet den menneskelige skapnings skapende kraft, har vi håp om at menneskelig fornuft kan bli brukt ansvarlig når fremtiden skal formes. Skaperen er rettferdig. Hans lov og hans rettferdighet vil gjenopprette de undertryktes rett. Derfor har vi håp når vi strever for rettferd og menneskerett. Denne verden er full av lidelse og urettferdighet, men Guds verden er stedet for vår lydighet i tillit til at han ikke vil la den falle ut av sin hånd. Når vi kjemper mot det onde, når vi følger Kristus, så gjør vi ikke det bare i håp om mer menneskelig lykke. Vi gjør det også i håpet om at undertrykkerne vil gjøre bot og ikke være undertrykkere lenger, og at alle vil vende seg til Gud i tro og sammen motta den velsignelse som er Hans vilje for dem.

Den levende Gud blir tilgjengelig for oss ved den Hellige Ånd, som bekrefter Guds nærvær i våre liv og gjør oss til lemmer på Kristi legeme, kirken. Ved den Hellige Ånd har vi håp om at allerede våre liv kan vise tegn på den nye skapning. Ved Ånden gir Gud oss sin kraft og ledelse. Ånden setter oss fri fra mørkets makter, oppfrisker vår ånd, tenner på nytt vår energi, gir oss visjoner og drømmer, driver oss til å arbeide for virkelig samfunn, idet den overvinner de barrierer som synden har reist. Ved den Hellige Ånd er Guds kjærlighet utøst i våre hjerter. Det kan ikke være noe virkelig håp uten kjærlighet. Det er mulig for alle å virke i håp, for dem som kan ar-

beide åpent og synlig, og også for dem hvis kjærlighet og handling blir uttrykt i lidelse og bønn. Siden Guds løfter angår hele menneskeheten, håper og ber vi om at Ånden vil gi oss kraft til å kunnngjøre frelsens gode budskap og å strebe etter at den blir virkeliggjort i livet. Dette er den ene oppgaven for den enkelte og for kirken som sådan.

V. Kirken, et håpets samfunn

«Herren er oppstanden!» Han er til stede og er mektig midt i sitt folk og gjør dem til lemmer for hverandre og for sitt legeme, kirken. Han er Mesteren. De er disiplene. Han er vintreet. De er grenene. Til dem som setter sin tro til Ham, gir han et håpets samfunn, og han sender dem som et håpets tegn for hele menneskeheten. De har del i hans eget guddommelige liv, Faderens, Sønnens og den Hellige Ånds samfunn, *en* Gud hvis eget vesen blir gjenspeilt i all skapningens kjærlighet.

I det kristne troens samfunn blir vi gitt kraft til å dele med hverandre når vi sammen tar del i apostlenes bekjennelse, samles om Guds ord og har del i sakramentene. Vi kan glede oss med dem som gleder seg og gråte med dem som gråter. Vi kan bære hverandres byrder. Det er i dette samfunn at vi også lærer å dele hverandres håp. Dette håpets møte er i seg selv av Gud blitt gjort til et tegn i enhver situasjon og et hvert sted: Kristus vårt håp, kjærlighetens makt! Fordi dette er kirkens åndelige virkelighet, skammer vi oss over hvordan vi faktisk ser ut i våre kirker. Håpets samfunn er så fordunklet at det nesten er ugjenkjennelig. Det felles vitnesbyrd er såret av oppdelinger. For ofte og for gjennomsiktig reflekterer våre kirker samfunnets synder, og er å finne på samme side som de privilegerte og mektige. Kvinner blir ofte nektet deres rettmessige lederplass i kirkelivet. Lekfolk og prester anerkjenner ikke hverandre fullt ut. Og enda mer forargerlig: våre kirker tilber enda ikke Gud rundt det samme felles bord. Mange av våre samtidige synes det er en parodi å kalle dette folk et håpets tegn. Håp om fornyelse og enhet for våre kirker er ofte vår vanskeligste åndelige oppgave. Likevel håper vi for Kristi kirke at den må bli mer åpenbar i våre kirker. Vi håper at dens misjon må bli frisk og fruktbar. Selv om samfunnet er fordunklet, er det ikke tapt. Det er grunnlagt, ikke på dets medlemmer, men på Gud. Det er gitt Ordet, og Ordet varer ved. Ånden som har vært virksom gjennom tidene er til stede i vår tid for

å gjenopprette et troverdig samfunn. Bygget på en slik grunnvoll vil dette samfunn bli et botens samfunn!

Vi er vitner i kirkene om denne makt. Vi har håp for dette samfunn. Og vi tror at dette samfunn, ufullstendig som det er, kan bli et håpets tegn for andre. Samfunn i Kristus byr på en mulighet for møte tvers over menneskelige barrierer. Det gjenopprettes forbindelse i gjensidig respekt uten å prisgi ens overbevisning. Det kan være prøvestener for det vitnesbyrd som hver kirke er bærer av. Uten å bli presset inn i konformitet, kan kirkene ha ansvar for hverandre. Det er også en kilde til håp. Ettersom de lever av Guds tilgivelse, kan de også rekke tilgivelse ut til andre kirker, og finne en berikelse i andres vitnesbyrd og omsorg. Endelig er samfunnet i Kristus en kilde til håp når det foregriper Guds herredømme og ikke slår seg til ro med tingene som de er.

Så takker kirken Gud for en forsmak, her og nå, på hva den håper på. Allerede lenge har den foregrepet håpet i sin bønn: Komme ditt rike. Skje din vilje som i himmelen så og på jorden. Gi oss i dag vårt daglige brød. Forlat oss vår skyld. Frels oss fra det onde.

VI. Felles håp overfor en felles fremtid

«Kristus er oppstanden!» Hva betyr det å ha et håp sammen i en verden der vi står overfor felles trusler? Det er felles kristne forpliktelser, samordnet handling er mulig, selv om ettertrykket er forskjellig i forskjellige deler av verden.

Vårt felles håp blir truet av *voksende og allerede alt for stor konsentrasjon av makt med trusel om utbytting og fattigdom*. De er ansvarlige for det stadig større gap mellom rik og fattig, ikke bare mellom nasjoner, men mellom individer. Politisk utbytting og avhengighet, sult og feilernæring er den pris som blir betalt av den fattige for den superoverflod av goder og makt som den rike nyter. Maktkonsentrasjon fører også til å bevare eksisterende klasseskiller og til å forme nye. Likevel har vi del i et felles håp, for vi tror at Gud har tatt parti i denne kamp (Salme 103, 6).

Vår felles framtid domineres av vår *voksende kapasitet til å forme den fysiske verden*. Vitenskap og teknologi har bedret den menneskelige tilværelse. Viselig brukt kan de hjelpe til med å fø den sultne, helbrede den syke, utvikle kommunikasjon, styrke samfunn. Om man avslår å bruke disse krefter ansvarlig overfor alle folk overralt, spesielt om den som har overflod forbeholder seg selv disse go-

der, så trues vi av miljøsammenbrudd, biologiske katastrofer og atomødeleggelse. Likevel håper vi på fortsatt handling av Skaper-Ånden som ikke vil avskrive sine skapninger og som kan drive oss til å handle ansvarlig som forvaltere av det skapte.

Den mest alarmerende maktkonsentrasjon i vår tid er den tilsynelatende ukontrollerbare rustningsvekst. Det nåværende arsenal av atomsprenghladninger som supermaktene har, kommer vel over 10 000, mer enn en million ganger den tilintetgjørende makt som ødela Hiroshima. Selv den såkalte tredje verden har øket sine rustningsinvesteringer fra åtte milliarder dollar i 1957 til førti milliarder i 1977. Det er viktig at vi ikke overspinner våre håp, men Guds Ånd åpner dører hinsides menneskelige forventninger. Det onde er ikke nødvendig. Ånden kan plante fredens surdeig i uventede omgivelser og skape håp om at det er mulig å etablere rettferd uten å ty til krig.

Overalt er det press og makter som truer med å oppløse det menneskelige samfunn. Raser, klasser, kjønn, endog religioner blir satt opp mot hverandre. På alle steder oppløses nedarvede samfunns-mønstre, og den bevissthet om tilhørighet som samfunn ellers formidler. På samme tid dukker nye samfunnsformer frem, som kan skape engstelse fordi de er nye. Allikevel arbeider Ånden med overraskende frihet og bevarer det som opprettholder liv og frembringer det som er virkelig nytt. Derfor kan vi ha mot til å eksperimentere med nye foreningsformer, nye strukturer og institusjoner, nye former for menneskelige forbindelser. Vårt felles håp blir truet av angrep på menneskelig verdighet. Statistiske programmer, mønstre for diskriminering, slaver, ofre, eller simpelthen den glemte — menneskelige personer og muligheter blir overalt truet i dag. Individuelle menneskeretter blir krenket ved vilkårlige arrestasjoner og «forsvinninger». Vi blir skremt ved det stigende antall «samvittighetsfanger» og av stigende systematisk bruk av tortur som en vanlig måte å utøve makt på. Men sosiale menneskerettigheter blir likeledes krenket ved at mennesker mangler mat, hus, arbeid, utdanning og helseomsorg, og dertil kommer rasisme og seksisme. Det er ikke noen del av verden hvor noen av disse krenkelser ikke er til stede. De som dehumaniserer andre, dehumaniserer dermed seg selv. Likevel har vi håp fordi Gud bekrefter verdigheten til den som kommer helt til sist.

Omsorg for den felles fremtid og selve livet blir tæret bort ved det *meningløse og urimelige*. I en overflodssituasjon kan dette komme

av at man følger spillereglene i en suksessorientert kultur. I situasjoner med rask kulturell og sosial forandring, kan dette oppstå når man blir forvirret ved å bli kalt til å gå inn i roller som ikke er definert tidligere. I situasjoner med undertrykkelse, avhengighet og «marginalisering» kan dette bli påført ved en følelse av maktløshet og frustrasjon som kommer av manglende evne til å handle for seg selv og sin klasse. Likevel har vi et felles håp, for Guds Sønn selv motsto truselen fra det meningsløse og urimelige. Guds helbredende ord vil komme med forskjellige aksenter: Til den som har overflod er det en utfordring til å forsake falske guder. Til den som er forvirret, tilbyr det lyset fra Jesu liv til å oppklare forvirringer. Til den som er frarøvet, kommer det som en utfordring og en bemyndigelse til å ta opp kampen. For alle lover det at livet har mening.

Problemene synes overveldende. Ropet etter realisme er dypt i enhver av oss, og det gir uttrykk for et slags ytterste spørsmål og kristent håp. Men vi tror at enhver rettmessig handling teller, fordi Gud velsigner den. Med de fem brødene og de to fiskene gav Jesus mat til mengden. Håp lever med særlig kraft i de små handlinger.

Fremfor alt tør vi håpe ansikt til ansikt med *døden*, som er den ytterste trusel mot våre aspirasjoner og handlinger. Som syndere under Guds dom er vi nødt til å dø. Derfor er døden våre håps siste fiende. Den gjennomtrenger livet med en lammende makt, særlig hvor den tar bort mennesker før de har hatt noen sjanse til å leve. Likevel sikter håpet i Kristus nettopp på denne fienden. Guds nådes triumf er oppstandelsen — Kristi seier over døden og synden og alle deres allierte. Apostelen sier: «Hvis vårt håp til Kristus bare gjelder for dette liv, er vi de ynkeligste av alle mennesker» (1. Kor. 15, 19). Vi gleder oss over at dette avgjørende «hvis» blir besvart utvetydig: *ikke bare* i dette livet. Det er dette «ikke bare» som gir livet dets håpefulle horisont. Skjebnen er brutt. Det er et imorgen for oss i dag, og på vår dødsdag.

Det kristne håp er en motstandsbevegelse mot fatalisme.

VII. Håp som innbydelse til risiko

«Kristus er oppstanden!» Men den oppstandne er den Korsfestede. Dette betyr at vårt liv i håp ikke er noen sikkerhetsgaranti, men en invitasjon til å risikere. Å leve i håp er aldri å ha nådd vårt mål, men alltid å være på en risikofylt reise.

Å leve i håp er å risikere *kamp*. Vi blir nektet det privilegium å være «verken varm eller kald», å anta en psevdonøytralitet som for-

dets støtter dem som har makten. Å kjempe er å ta parti åpent, å si «ja» til noen på bekostning av å si «nei» til andre. Hvis tålmodig utholdenhet er alt som er mulig, kan det også bli en form for protest. Vi kan ha råd til å mislykkes, siden Gud kan bruke våre feil til å fullføre sine hensikter. Håp omfatter risikoen for kamp. Å leve i håp er å risikere maktbruk. Noen har for meget makt til å kunne bli stolt på. De fleste har for lite til å være effektive. Det er ikke riktig at noen få skal dytte sine avgjørelser på de mange. Vi må søke identifikasjon med de maktløse og hjelpe dem til å slippe unna et liv i avhengighet av andre. Men vi må også tjene dem som har makten og be dem lytte til «de elendige på jorden» og bruke sin makt rettferdig og dele den med dem som er utenfor. Håp omfatter risikoen for å bruke makten ansvarlig.

Å leve i håp er å risikere å *stadfeste det nye og stadfeste på nytt det gamle*. Å stadfeste det nye er å gå med på at Kristus går foran oss. Å stadfeste det gamle på nytt er å gå med på at han ikke kommer for å ødelegge (avskaffe), men for å fullføre, for han er den samme igår, idag og til evig tid. Håp sender oss ut på uprøvede veier og kaller oss til å oppdage det nye, enten det representeres av utfordringer fra nye kultursammenhenger, kallet til en ny livsstil eller rop om frigjøring som ikke tidligere er hørt. Hvis vi stenger oss selv fra fortiden, kan vi komme til å bli døve for Åndens sukk og bønner. Likevel vil Ånden alltid på nytt stadfeste Kristi Sannhet. Derfor omfatter håpet risikoen både for å gå nye veier og for trofasthet mot fortiden mot fristelsen fra skiftende moter.

Å leve i håp er å risikere *selvkritikk* som kanal for fornyelse. I kirke og kultur kommer fornyelse gjennom utfordring overfor det etablerte, så at det kan få nytt liv eller bli kastet vekk. Men fornyelse i ordets virkelige betydning er ikke i vår makt. Den oppstår når vi blir dømt av Gud og blir drevet til bot og til å bære frukt som er omvendelsen verdig. Men dette kan også omfatte en viss sorgløshet så man ikke tar seg selv for høytidelig. Bare de som kan smile av seg selv, kan til syvende og sist ta andre alvorlig.

Håp omfatter risikoen for selvkritikk som en vei til fornyelse. Å leve i håp er å risikere *dialog*. Et ekte møte med andre kan utfordre oss til å forlate posisjoner med særlige privilegier og utlevere oss som sårbare. Å gå inn i dialog med mennesker med andre religioner og ideologier er å risikere å få sin egen tro rystet og å oppdage at det er andre måter å fremstille sannheten på enn den vi hittil har lært selv. Dialogen med joder innebærer spesielle løfter og vanskelighe-

ter, løfte om berikelse fordi at våre felles røtter ikke er så dype med noe annet folk, vanskeligheter, fordi de teologiske og politiske spørsmål som reiser seg og truer med å skille oss fra hverandre såvel som fra dem. Fordi i dialogen kan vi få en mer fullstendig forståelse av vår egen tro og en dypere forståelse av vår nabo. Håpet er ikke redd for dialogen.

Å leve i håp er å risikere *å samarbeide med dem som vi er forskjellige fra*. Når vi går sammen med andre i direkte humanitære oppgaver, risikerer vi å bli brukt og oppslukt. Men når vi finner dem, som uten å anerkjenne Kristi navn, tjener menneskeheten, kan vi være på samme side, både for Guds barns skyld, og hvis anledningen byr seg, gjøre regnskap for sin tro. Håpet er villig til å risikere å samarbeide med dem som er annerledes.

Å leve i håp er å risikere *nye former for samfunn mellom kvinner og menn*. Dette kaller på en nåde og forståelse som kan ta tidligere strukturer, faste mønstre, nag, og omforme dem til nye former for å leve sammen både innenfor og utenfor kirken. Vi blir utfordret til på grunnlag av Skrift og tradisjon å oppdage nåtidige måter å uttrykke gjensidighet og likeverd på, og spesielt til å forstå på nytt hva det vil si å være skapt i Guds bilde.

Å leve i håp er å risikere *forakt*. For de fleste av våre samtidige tar vårt håp seg ut som forgyeves. I beste fall er det likegyldig, i verste fall ondsinnet. Å leve i håp er likevel å fortsette å vitne om Jesu Kristi frelsende makt, enten vi blir oversett eller angrepet. For å utbre evangeliet er ikke bare vår oppgave, men også vårt privilegium og glede. Vi kan løpe risikoen for å bli latterliggjort.

Å leve i håp er å *risikere døden for dette håpets skyld*. Ingen kristen må avgjøre at noen annen skal være *martyr*. Men enhver av oss står overfor den mulighet at det trofaste vitnesbyrd også kan bli det kostbare vitnesbyrd. Det kristne håp er ikke at døden kan unngås, men at døden kan bli overvunnet. De som i sannhet lever i håp, er blitt fortrolig med døden og kan risikere å dø med Kristus. For noen er dette retorikk. For andre er det sikker klippegrunn som de kan møte hver ny dag med. Å leve i håp er å åpne seg for dødens risiko for håpets skyld.

«Dette er et troverdig ord:
For døde vi med ham
skal vi også leve med ham.
Holder vi ut,
skal vi også herske med ham.

Fornekter vi,
skal han fornekte oss.
Er vi troløse, så er han trofast,
for han kan ikke fornekte seg selv.» (2. Tim. 2, 11 – 13.)